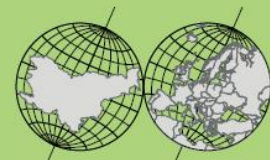

Foto: L. Rebernik

Geografska širina

e-novičnik Oddelka za geografijo FF UL

september 2020

ISSN: 2630-1660

Obvestila

Spoštovane študentke in študenti!

Na začetku študijskega leta 2020/21 vam posredujemo nekaj ključnih informacij:

- srečanje z bruci (študenti 1. letnika prve stopnje) bo na Filozofski fakulteti v **četrtek, 1. 10. 2020 ob 14. uri** v predavalnicah **2 in 15**;
- študentje ostalih letnikov prve in druge stopnje s pedagoškimi obveznostmi pričnete v tednu od **5. 10. 2020 dalje** (po urniku);
- obvestilo s ključnimi informacijami boste lahko našli na oddelčni spletni strani oz. vam ga bomo poslali na **vaš e-naslov**.

Vsi skupaj se že veselimo, da se srečamo v živo – bomo pa izvajanje študijskega procesa prilagajali navodilom Filozofske fakultete, Univerze v Ljubljani in NIJZ.

Vaš Oddelek za geografijo

Novice

Rekordni tek na Triglav gor – dol

Najverjetneje ima večina izmed vas dovolj govorjenja o aktualnem virusu COVID-19. Žal ga vseeno moram omeniti, da boste razumeli, zakaj sem se odločila za rekordni tek na Triglav. Leto 2020 bi moralo biti zame odločilno leto na moji športni poti. Na mednarodnih tekmah bi namreč prvič nastopala za Salomon International. Začela sem trenirati po planu in prvič v življenju imam (kar dva!) trenerja. Ob preklicu vseh tekem in moji nevednosti, v kakšni formi sploh

sem, sem začela razmišljati, kako bi svojo pripravljenost lahko preizkusila. Ko sem pomislila na izboljšanje časa na Triglav, so vsi prijatelji idejo pograbili. Kot gorski tekačici, ljubiteljici spustov, predvsem pa zaradi moje trme, mi je nekaj najboljšega, če me nekdo izzove, da čim hitreje pritečem na goro in nazaj. Tako smo posneli tudi videoposnetek rekordnega teka. Na dan rekorda nisem bila živčna, ker se nisem ukvarjala s časom. Prišla sem uživati, saj zato sploh v prvi vrsti tečem, pa naj bo

rekordni čas ali ne. Kljub dobri pripravljenosti gre namreč lahko marsikaj narobe: gneča na grebenu Triglava (ki je tudi bila), želodčni problemi, mokre skale in drugo. Iz Krme sem startala ob 7:00 zjutraj. Vem, kar pozno. V moj izgovor: nevihte niso bile napovedane, pa tudi če bi bile, sem bila pred 10. uro že v dolini. Edini pravi razlog za moj "pozen" start: res sem se želela naspati. Marsikdo me je vprašal: »Ali se ti zdi pametno? Teči po grebenu Triglava, se izpostavljati, obremenjevati reševalce?«

Moj odgovor: »Ja!« Ker se ne izpostavljam in ne obremenjujem reševalcev. Goro poznam, poznam svoje zmožnosti in vem, da sem v tekaških čevljih bolj varna kot pa v pohodnih čevljih. Moj podvig bi bil nevaren, če ne bi redno spremljala vremenskih razmer, če ne bi nosila čelade (padanje kamenja), če bi me oviral kdo od ostalih pohodnikov (ki me, žal, tudi je), če ne bi skrbela za hidracijo/hrano in ne upoštevala svoje utrujenosti.

Ana je vestno poskrbela za varnost sebe in ostalih (foto: A. Čufer).

Če bi se mi pa kljub temu kaj zgodilo, se s tem ne bi preveč obremenjevala, saj se nesreče vseeno dogajajo. Na nas je, da poskrbimo, da tveganje čim bolj zmanjšamo. Vrh Triglava sem na vroč poletni dan dosegla v času 1h 54 min iz Krme preko Planike.

Ana na vrhu Triglava (foto: A. Čufer).

Za spust sem potrebovala 58 minut po isti poti. Dan je bil popoln. Ne zaradi rekorda, ampak zaradi same zabave med podvigom. Teči od enega prijatelja do drugega je neopisljivo.

Zdaj pa imam Triglava za nekaj časa dovolj. Gora je lepa, ampak preveč obljudena. Toliko je lepih koticov v naših Alpah, kjer dejansko najdeš mir, da bom Triglav še nekaj časa gledala samo od daleč.

Ana Čufer

Izkušnje e-obdobja (marec– september 2020) in kako smo pripravljani na študijsko l. 2020/21?

Od marca do maja 2020 se s študenti in sodelavci nismo srečevali v fizični obliki na Filozofski fakulteti: izobraževalni proces se je prestavil v e-okolje (večinoma kombinacija Zoom videokonferenc in Moodle e-učilnice; e-storitve oddelčne knjižnice; e-dostop GIKL-a), e-storitve našega tajništva so bile ažurne, zaradi COVID ukrepov smo morali odpovedati udeležbo na več srečanjih in konferencah doma in v tujini. Imeli smo veliko e-sestankov v različnih e-okoljih in smo bili zelo veseli, da smo se lahko ali na izpitih ali na sestankih od junija do septembra srečali »v živo«. Na naslednja predavanja, konference in sestanke bomo večinoma prišli s posodobljenimi »COVID dodatki« (med drugim tudi z očali z višjo dioptrijo!).

Organizatorji srečanj in konferenc so se na nove razmere različno prilagajali:

- vsaj v prvih dveh marčevskih tednih je bil večji del dogodkov odpovedan in/ali prestavljen na leto 2021;
- po nekaj tednih v e-izolaciji so se nekateri organizatorji odločili, da bodo dogodke izvedli v e-obliki – pogosto z objavo konferenčnih gradiv, vnaprej posnetimi predavanji ipd.;
- po prvem mesecu pa je bilo e-konferenčenje v polnem razcvetu:

dobili smo povabila z e-gradivom, razvile so se različne oblike videokonferenc, ki so skušale udeležence tudi čim bolj aktivirati, dogodkom so vse bolj pogosto sledile e-ankete z vprašanji o zadovoljstvu udeležencev.

Pravo renesanso so doživela raznovrstna e-izobraževanja – v obliki webinarjev, delavnic, samoizobraževalnih tečajev ipd. Udeleževali smo se tako e-izobraževanj za tehnično podporo (najrazličnejšim programom), pa tudi strokovnih izobraževanj – veliko je bilo zelo domiselno organiziranih, z močno grafično podporo.

Projektno delo na mednarodnih projektih se je že pred COVID ukrepi pogosto v dobršni meri izvajalo na daljavo – zato nove razmere niso prinesle bistvenih sprememb. Se pa je delo z deležniki, uporabniki projektov, moralo upočasniti, nekoliko preoblikovati ali nekatere oblike prestaviti na »kasnejši« čas.

In kaj smo se naučili? Da je mogoče precej stvari izvesti v e-obliki – nekatere celo precej bolje in ceneje! Da pa je potrebno celotno akademsko skupnost digitalno okrepiti, naša IKT znanja nadgraditi in jih personificirati. Da se je potrebno bolj naučiti poslušati druge! Celotno obdobje pa je samo potrdilo staro modrost – da je potrebno skrbeti za stalne stike med sodelavci doma in v tujini.

Posebej pa bi radi pohvalili – celotno ekipo Računalniškega centra na FF, ki je poskrbela, da so naši Moodli, Zoomi, MS Teamsi, pa drugi brskalniki in programi nemoteno delovali ter da je bilo omogočeno delo od doma za strokovne sodelavce. In še posebej – vse naše »računalniške« sodelavce na Oddelku za geografijo (Marko, Blaž, Nejc, Boštjan, Lea), ki so večino stvari premislili in preskusili pred drugimi ter svoje izkušnje nesebično delili z ostalimi na našem oddelku in

na fakulteti – v obliki kratkih, a uporabnih navodil, preko nedeljskih in večernih e-sestankov ipd.

Pohvalili bi pa tudi naše študente, ki so se e-izvajanju pedagoškega procesa (predavanj, govornih ur, konzultacij, izpitov) hitro prilagodili in – kot nam sporočajo – smo vse skupaj dobro izvedli. Pridobljene izkušnje, nova znanja in spreminjajoče okoliščine bodo usmerjale tudi izvedbo študijskega procesa in raziskovanja v prihodnje.

Novo študijsko leto bo potekalo pretežno v predavalnicah, del predavanj pa bo zaradi omejenega prostora, kjer ni mogoče dosegati COVID-19 priporočil, potekal kombinirano: v živo in z uporabo spletnih orodij. Usmeritve za ravnanje in delo v posebnih prostorih (terensko delo, laboratoriji, prostori, ki so namenjeni samostojnemu delu študentov) smo zapisali v COVID protokolih. Redni študijski proces se bo začel v ponedeljek, 5. oktobra, saj si želimo v prvih dneh semestra več časa posvetiti brucem, ki jim COVID način dela na fakulteti še ni domač. Študenti bodo podrobne informacije o začetku študijskega leta in o načinu dela pri posameznem predmetu prejeli v posebnem sporočilu. V tretjem tednu oktobra bo potekala večina terenskih vaj v zimskem semestru. Pedagoški in strokovni sodelavci ter študenti se bomo sproti prilagajali razmeram in iskali optimalne rešitve in poti, da bo študijski proces potekal čim bolj nemoteno in kakovostno.

Irma Potočnik Slavič in Simon Kušar

Od Litije do Čateža

Na nagradnem natečaju Univerze v Ljubljani in podjetja GDi za najboljšo zaključno nalogo študentov in men-

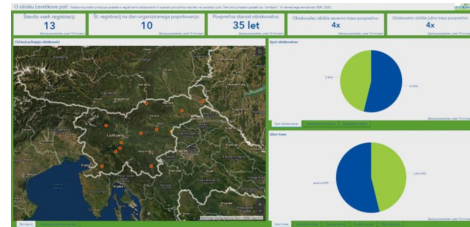
torjev Univerze v Ljubljani z uporabo ESRI orodij v letu 2020 je bila izbrana magistrska naloga Žige Smrekarja »Razvoj celovite geoinformacijske podpore obiskovalcem Levstikove poti«. Celovita geoinformacijska podpora ni namenjena le obiskovalcem poti med njihovim pohodom, ampak tudi navideznemu obisku poti, pa tudi organizatorjem poti pri spremljanju in evidentiranju obiska.

Žiga je samostojno razvil več spletnih geoinformacijskih aplikacij (Po Levstikovi poti, Predstavitev severne trase Levstikove poti in Predstavitev južne trase Levstikove poti), spletna vprašalnika Registracija obiskovalcev Levstikove poti in Ocenjevanje ponudnikov storitev na Levstikovi poti za potrebe prihodnjega spremljanja obiska in ocenjevanja ponudnikov storitev na Levstikovi poti, ter spletno geoinformacijsko aplikacijo O obisku Levstikove poti. Kljub koronskim časom je Žigi uspelo izvesti terenski preizkus spletne geoinformacijske aplikacije, spletno anketo o ovrednotenju spletnih geoinformacijskih aplikacij, namenjenih obiskovalcem Levstikove poti ter intervju s skrbnikom Levstikove poti.

Povezave do aplikacij in vprašalnikov so dostopne na spletni strani Levstikove poti: če še niste šli na popotovanje od Litije do Čateža, se tega lahko zdaj lotite najprej navidežno, s pomočjo spletnih aplikacij, nato pa še geoinformacijsko podprto na terenu.

Primer predstavitev dela severne trase Levstikove poti s pomočjo zgodbe z zemljevidi (story maps).

Primer pogleda na nadzorno ploščo (dashboard) za spremljanje obiska Levstikove poti.

Magistrsko delo je bilo zagovarjano 14. 9. 2020 in bo kmalu na voljo v repozitoriju UL (<https://www.unilj.si/repozitorij/>).

Marko Krevs

Uradna otvoritev prenovljene knjižnice Oddelka za geografijo FF UL

Ob predvidenem skorajšnjem odprtju knjižnic Filozofske fakultete v oktobru smo za zaposlene na oddelku in bivše zaposlene pripravili otvoritev knjižnice. Ker pa smo morali upoštevati zdravstveno-varstvena priporočila, smo se v petek, 11. 9. 2020, zbrali na hodniku Oddelka, kjer sta imela uvodni nagovor predstojnica Oddelka za geografijo Irma Potočnik Slavič in dekan Filozofske fakultete Roman Kuhar. Bibliotekarka Lucija Miklič Cvek je predstavila, kako je potekal projekt prenove.

Otvoritev knjižnice se je pričela z nagovorom predstojnice Oddelka za geografijo FF UL in nagovorom dekana dr. Romana Kuharja (foto: B. Rogelj).

Prisotni so si lahko ogledali preurejeno notranjost knjižnice. Vsi so se strinjali, da je sprememba velika, pohvalili so prostornost knjižnice, nove police in nova čitalniška mesta, s čimer smo dobili dodatno potrditev, da

je bila investicija upravičena. Želimo si, da bodo naši najbolj pogosti uporabniki – študenti, prepoznali prednosti prostega pristopa in uporabe čitalnice ter da bodo tako v čim večji meri izkoristili to pridobitev.

Lucija Miklič Cvek je zbranim predstavila potek prenove knjižnice (foto: B. Rogelj).

Lucija Miklič Cvek

Postavitve dveh novih oznak visokih voda v Kopru in Piranu

Septembra 2020 sta bili v Kopru in Piranu postavljeni dve novi oznaki visokih voda. Označujeta najvišjo zabeleženo gladino morja 12. novembra 2019 v Piranu ter 25. novembra 1965 v Kopru. V Piranu je oznaka nameščena na stavbi Akvarija Piran, v Kopru pa na stavbi Uprave za pomorstvo.

Tablica na pročelju stavbe Uprave za pomorstvo v Kopru označuje najvišjo izmerjeno gladino morja 25. 11. 1969, ko je gladina morja segala do višine 394 cm. Morje začne poplavljeni najnižje dele obale, ko gladina doseže 300 cm na mareografski postaji, ki je nekaj metrov stran (foto: Š. Guštin).

Februarja 2020 je bila postavljena tudi dodatna oznaka visoke gladine morja ob lanskoletni novembrski poplavi (13. 11. 2019) v Izoli pri Ga-

leriji Rex. Postavitve oznak visokih voda ozaveščajo in izobražujejo javnost o visokih vodah ter hkrati prikazujejo, kakšno moč in dinamiko imajo naše reke, jezera in morje. V akciji sodelujejo Agencija RS za okolje, Zveza geografov Slovenije, Ministrstvo za okolje in prostor, lokalne skupnosti, izobraževalne ustanove ter številni posamezniki.

Poplavljen cesta ob piranskem mandraču, 17. 11. 2019. Zgoraj desno je vidna stavba akvarija, kjer je bila letos nameščena oznaka z najvišjo gladino morja 12. 11. 2019 (foto: Š. Guštin).

Dve oznaki visoke vode v Izoli: spodnja označuje gladino iz leta 2008 na višini 30 cm od tal, zgornja pa gladino iz leta 2019 na višini 44 cm od tal (foto: Š. Guštin).

Morje začne poplavljeni najnižje dele obale, ko gladina doseže 300 cm na mareografski postaji v Kopru. 25. 11. 1969 je višina gladine morja v Piranu dosegla višino 394 cm (foto: Š. Guštin).

Protipoplavna pregrada za zaščito gostinskih lokalov na Sončnem nabrežju v Izoli ob visoki vodi 13. 11. 2019 (foto: Š. Guštin).

Špela Guštin

Ko smo skupaj desetletja ...

Glede na razpoložljive vire, v katerih verjetno obstajajo določene netočnosti in pomanjkljivosti, seznam sodelavcev Oddelka za geografijo od leta 1919 do 2020 vključuje 66 pedagoških in 27 nepedagoških ter več kot sedemdeset zunanjih sodelavcev. Nekateri ste z nami ali so bili z nami le krajše obdobje, drugi nekaj let, desetletij, posamezniki pa celotno delovno obdobje Vašega življenja. Tako smo se sodelavci oddelka 11. 9. 2020 na družaben (a ob upoštevanju COVID določil) način srečali z našima sodelavcema, ki sta bila kar nekaj desetletij na geografski misiji.

V letu 1992, ko je bila Slovenija zelo angažirana ob vstopanju v različne mednarodne organizacije (med drugimi je postala članica Mednarodne geografske zveze IGU), se nam je pridružila Zorka Jakoš. Skrbela je za to, da bi naši študentje čim bolj usvojili strokovno terminologijo v angleškem jeziku. V skoraj treh desetletjih je tako imela priložnost spoznati številne geografinje in geografje, spreminjanje učnih načrtov je krojilo število ur, ki jih je preživela z geografijo. Zorka je svoje strokovno delo obogatala z nalezljivo dobro voljo in vedrim nasmehom.

V letu 2000 se je našemu oddelku kot zunanji sodelavec pridružil Andrej

Mihevc. 20 generacij naših študentov je tako v letnem semestru spoznava- lo geografijo krasa – v anketah, ki jih izvajamo ob koncu leta, so študentje vedno zapisali, da so »...terenske vaje s krasom na Balkan dogodek leta«. Kolegu Andreju se iskreno zahvalju- jemo za predano pedagoško delo, za dolgoletno razvijanje povezav med Inštitutom za raziskovanje krasa ZRC SAZU in našim oddelkom, za zvrhane koše domislic in anekdot, kar je v številna geografska srca in razum vsejalo seme krasa.

Zorka je iz rok predstojnice Oddelka za geografijo FF UL prejela zahvalo za nje- no večletno delovanje na našem Oddelku (foto: L. Rebernik).

Zorki in Andreju (v odsotnosti) smo sodelavke in sodelavci podarili »Zahvalo za uspešno izvedeno geo- grafsko misijo« in jima želimo vse dobro – seveda sta vedno dobrodošla v drugem nadstropju na Aškerčevi!

Irma Potočnik Slavič

Nova Digitalna knjižnica Univerze v Ljubljani

Digitalna knjižnica Univerze v Ljub- ljani ali DiKUL je portal, ki omogoča iskanje in dostop do mednarodne znanstvene ter strokovne literature v elektronski obliki (revije, članki, e- knjige, podatkovne zbirke). Do teh elektronskih virov je mogoče dostopa- ti z računalnikov na fakultetah

Univerze v Ljubljani ali preko odda- ljenega dostopa. Do julija 2020 se je DiKUL nahajal na spletni strani dikul.uni-lj.si, od avgusta 2020 pa deluje na novi platformi in je nad- gradnja portala COBISS+. Pri tem je prišlo tudi do nekaj novosti, ki bodo na kratko predstavljene v nadaljeva- nju.

Novi DiKUL se sedaj nahaja na splet- ni strani Cobiss+, kjer v levem kotu zgoraj izberete "Baza podatkov" in med njimi DiKUL. Neposredna pove- zava pa je [https://plus- ul.si/cobiss.net/opac7/bib/search? db=ul&ds=true](https://plus-ul.si/cobiss.net/opac7/bib/search?db=ul&ds=true). Prednost novega portala je, da na enem mestu omogo- ča hkrati dostop do elektronskih vi- rov in dostop do knjižničnega katalo-

Začetni zaslon novega DiKUL-a (vir: DiKUL).

ga Univerze v Ljubljani.

Na začetni strani je omogočeno osnovno iskanje z iskalnim okencem, kamor vpišete izraz. Na voljo sta tudi izbirno in ukazno iskanje. Iskalnik privzeto išče po naročenih in dostop- nih elektronskih informacijskih virih, ki jih knjižnice UL naročajo ali pa so prosto dostopni. Na tak način je med rezultati več zadetkov, ki vsebujejo polno besedilo. Privzeta nastavitve je tudi iskanje po vseh katalogih knjiž- nic UL. Kljukica v okencu pri "Razširi iskanje na vse vire" pomeni, da išče iskalnik tudi po virih, ki niso naroče- ni.

Po uspešnem iskanju se pod iskalnim okencem pokažeta dva seznama re- zultatov, vsak v svojem zavihku. V levem, Katalog UL, so rezultati iska- nja po izbranem knjižničnem katalo-

gu (privzeta nastavitve je iskanje po vseh katalogih knjižnic UL). V de- snem zavihku (E-viri UL) so rezultati iskanja po elektronskih virih. Ob strani so nanizani različni filtri, s ka- terimi lahko seznam rezultatov še izboljšate (leto izida, tip gradiva, publikacija, področje ipd.). Ali je gra- divo dostopno, pove zelen gumb, s klikom nanj pridete do gradiva. Če celotno besedilo gradiva ni dostopno, je ta gumb siv. Klik na gumb vas pri- pelje do dodatnih možnosti za pridobitev tega gradiva.

Seznam zadetkov (vir: DiKUL).

Pod iskalnim okencem je informacija o dostopnosti. Če se nahajate v prostorih UL, bo pisalo "Trenutno STE avtorizirani za dostop do e-virov UL", če dostopate npr. od doma, pa bo pisalo, da NISTE avtorizirani. V tem primeru se morate prijaviti. Pri- javite se tudi, če želite dostopati do svojega profila (shranjeni zapisi, is- kanja itn.) oziroma uporabljati storitve »Moje knjižnice v sistemu COBISS«. Prijavite se v zgornjem de- snem kotu začetne strani z izbiro možnosti "Prijava" v meniju "Moj profil". Za samo iskanje prijava v DiKUL ni potrebna.

Na voljo sta dve možnosti prijave:

1. Klik na gumb Moja knjižnica po- meni prijavo s knjižnično identiteto. Prijavite se tako, da vpišete člansko ali študentsko številko in geslo, ki ste ga dobili v vaši knjižnici. Tak način nam je zaenkrat še bolj domač, ker smo se tako prijavljali že v stari DiKUL. Po tej poti se lahko prijavljajo člani knjižnic, ki niso študenti ali za- posljeni na UL.

2. Klik na gumb ArnesAAI pomeni prijavo z digitalno identiteto UL. Po tej poti zaposleni na UL uporabijo uporabniško ime in geslo, kot ju imajo npr. za prijavo v službeni računalnik, študenti pa uporabijo uporabniško ime in geslo, ki so ju dobili ob vpisu, in ju uporabljajo npr. za prijavo v Eduroam. V naslednjem koraku je potrebno samo še izbrati s seznama Univerzo v Ljubljani.

Digitalna identiteta UL bo postala v naslednji verziji DiKUL-a primarna in že sedaj je dostop do gradiva z njo lažji, saj se pri dostopanju do gradiva preko oddaljenega dostopa ni potrebno še enkrat prijavljati kot pri prijavi preko Moje knjižnice. Razvijalci DiKUL-a se trudijo, da bi oddaljeni dostop uredili tako, da ponovna prijava ne bi bila potrebna, če se je uporabnik pred tem že prijavil v DiKUL.

Poleg opisanih so na voljo še prijava z Google računom, Facebook profilom in elektronskim naslovom, vendar pa prijava preko njih ne bo omogočala avtorizacije dostopa do gradiva.

Možnosti prijave v DiKUL (vir: DiKUL).

Predstavljene so glavne novosti novega DiKUL-a. Za več informacij se lahko obrnete na bibliotekarke knjižnice oddelka za geografijo Filozofske fakultete UL, kjer nudimo tudi izobraževanja za iskanje po e-virih.

Martina Frelih

Študentska ustvarjalnost se na ogled postavi

Čeprav študenti na Oddelku za geografijo v povprečju preživite več kot šest let, vaši učitelji, asistenti in strokovni sodelavci opažamo, da vas poznamo zelo na hitro, bolj po drobcih, naključno. Zato smo še posebej veseli, ko od vas neposredno (zelo redko!) in posredno iz medijev (pogosteje!) izvemo, da ste dejavni na športnem, prostovoljskem, glasbenem, gledališkem idr. področju.

In tako smo pred leti že organizirali razstavo Laure Ličer, pred kratkim pa povsem po naključju izvedeli, da je naša študentka Ivana Žigon – ne le navdušena tabornica, pa prostovoljka in še marsikaj, ampak: da je izdala svojo prvo knjigo ilustracij, da je v Komnu že imela prvo razstavo, da je njena ilustracija vse študentke in študente že vabila na čajanko v decembru 2019.

Zato smo toliko bolj veseli, da je Ivana na našo pobudo pripravila krajšo razstavo, ki je na hodniku Oddelka za geografijo odprta od 11. 9. do 12. 10. 2020. Razstava je poimenovana »Hvalnice« - mi pa ob tej priložnosti izrekamo velika »hvala« avtorici za tako zanimivo, barvito, minimalistično in navdušujočo slikovno podobo štirih letnih časov v različnih (slovenskih) pokrajinah ter ji želimo še veliko poti in navdihov, ki jih bo ujelo njeno oko in upodobile njene roke.

Naj bo ta zapis tudi spodbuda vsem (tako študentom kot sodelavcem in vsem geografom), ki si želite predstaviti delček svoje (ne)geografske ustvarjalnosti – naša prenovljena knjižnica je namreč več funkcijski prostor, v katerem želimo prirediti različne razstave in tematska srečanja. Sporočite nam vaše pobude in

skupaj bomo našli primeren način, da se bo pogosteje slišalo o vaših interesih in dosežkih. Korajža velja!

Razstavo si je mogoče ogledati na hodniku Oddelka za geografijo vse do 12. 10. 2020 (foto: B. Rogelj).

Razstavi je naslov »Hvalnice« in je nastala spontano, kmalu po rojstvu knjige malih ilustracij, ki ima enak naslov (vir: I. Žigon).

Ob otvoritvi razstave je Ivana v dar prejela knjigo, za katero upamo, da ji bo v prihodnosti služila kot navdih za nove ilustracije (foto: B. Rogelj).

Irma Potočnik Slavič

Poljanska dolina ob Kolpi, po šestdesetih letih

V letošnjem »corona virus poletju« smo se odrekli vsakoletnemu potovanju po eni od evropskih pokrajin. Tako je nanoslo, da sem se po daljšem času znova znašla v Poljanski dolini ob Kolpi, od koder je bil doma moj oče. Pred šestdesetimi leti pa sem si to območje izbrala za temo moje diplomske naloge. Kaj sem ugotovila po tolikšnem času?

V študijskem letu 1958/59 sem bila študentka četrtega letnika geografije. V času študija smo morali izdelati štiri seminarske naloge, dve pri prof. Ilešiču in dve pri prof. Meliku. Za temo diplomske naloge so nas enakomerno porazdelili med oba profesorja. Zgodilo se je, da sem si lahko izbrala temo moje diplomske naloge pri prof. Meliku. Pri njem smo večinoma sprejemali teme iz regionalne geografije Slovenije, bodisi manjšega mesta, občine ali manjše pokrajine. Profesor Anton Melik je bil izredno dober poznavalec Slovenije. Zato je bilo težko izbrati območje, ki ga on ne bi že od prej dobro poznal in pogosto več vedel o njem kot mi kandidati. Moji kolegi so si večinoma izbirali za obravnavo domači kraj ali vsaj pokrajino, ki so jo zelo dobro poznali. Ljubljčanji smo imeli pri tem največje težave. Veljalo je, da je treba dobro prebrati njegovo Slovenijo in najti morda območje, ki je morda bolj skromno opisano.

Že pred tem sem nekaj časa premišljevala, da bi si morda izbrala za temo moje diplomske naloge prav Poljansko dolino ob Kolpi. Ob pregledovanju Melikove Slovenije sem prišla do spoznanja, da je v njej o moji Poljanski dolini res bolj malo napisanega. Tako sem prof. Meliku mirne duše predlagala to območje za temo di-

plomske naloge, kar je z navdušenjem sprejel, saj mi je rekel, da je bil v tistih krajih »samo enkrat«.

Pač pa sem zaskrbljeno ugotovila, da je literature malo, ali pa je precej stara, še iz časov Avstro-Ogrske države. Novejša literatura je bila bolj poljudna ali pa namenjena predvsem »kočevarskim območjem«, ki so le z obrobjem segali na območje moje diplomske naloge. Torej bo treba na »teren«. S stroški za terensko delo ni bilo problemov. Z vlakom do Kočevja in naprej z avtobusom do 30 km oddaljene doline Kolpe. Tam sem imela in še imam sorodnike, kjer sem se lahko namestila za nedoločen čas.

Ste že bili kdaj v Poljanski dolini ob Kolpi ali kratko v Poljanah? V tistih časih in še dolgo pozneje je bil to dokaj slabo poznan košček Slovenije. V zadnjih letih ga bolje poznajo predvsem ljubitelji vodnih športov, ki se vsako leto lahko namestijo v nekaj manjših kampih ob Kolpi. Reliefno je treba razločevati med obviselo suho kraško Poljansko dolino s smerjo SSZ-JJV z glavnima krajema Starim trgov in Predgradom. V ostrem kotu v smeri VJV jo odreže dolina Kolpe, ki ima tu značaj razširjenega kanjona in je slabih dvesto metrov nižje. Tu je nekaj najnižje ležečih poljanskih obkolpskih vasi. Prebivalci obeh območij se štejejo za Poljance. Zato pod imenom Poljanska dolina ob Kolpi razumemo obe reliefni enoti hkrati.

Letošnja virusna prisila je privabila v dolino in bližnje kraje še posebno veliko tople kolpske vode željnih počitnikarjev. Kolpa po poletnih užitkih slovi že dolgo, danes ne samo zaradi primernosti za plavanje, zraven še zaradi možnosti SUP-anja, voženj s kanuji, kajaki, splavi in vsakovrstnimi rafti. Širša pokrajina je zelo primerna za kolesarjenje, za krajše izle-

te ali popotništvo. Vsi kampi so bili nabito polni. Komaj sva našla prostor, saj sorodnikom nisva hotela biti v breme. Drugih namestitvenih možnosti je še vedno malo. Moja sestrična Boža in njen mož Pavel sta prepričana Predgrajca. Živita sicer v Kočevju, a sta kot upokojenca veliko v Poljanski dolini in sta pomembna aktivna člana, oziroma pevca in plesalca v Kulturno športnem društvu Predgrad.

Tokrat je bila priložnost, da v nekaj dneh vsaj površno ugotovim, kakšne so spremembe v primerjavi s prvimi povojnimi leti in tudi pozneje iz časov priprave moje diplomske naloge. Prva, a pomembna ugotovitev je, da so ljudje še vedno tako prijazni, gostoljubni kot nekoč, čeprav jih je, žal, vedno manj. Število prebivalcev se je v vseh naseljih močno zmanjšalo. V Predgradu od 269 l. 1961 na trenutno 71. V istem obdobju je v Starem trgu število prebivalcev padlo s 114 na 80. V številnih manjših naseljih in zaselkih je ta upad še bistveno večji.

Pa nazaj v leto 1960. Ker za izbrano območje nisem dobila nobenega slikovnega materiala, sem si na oddelku sposodila velik fotoaparatus, pravi top. Poučili so me, kako ravnati z njim, saj je tudi to bila za mene novost. Med domačini sem s fotoaparatom vzbujala veliko pozornosti. Moj stric Jurij Kraškovic mi je strogo naročil, da ne smem govoriti o njegovem izvoru. S tem naj bi se mi povečala »imenitnost«, še posebej, ker so hkrati izvedeli, da sem prišla »raziskovat« njihove kraje.

V Poljanah sem bila nekajkrat v prvih letih po 2. svetovni vojni, kratkih obiskov pri sorodnikih pred njo pa se komaj spominjam. »Poljanščino«, ki je ena od inačic belokranjskega dialekta, sem kar dobro razumela.

Poljanska dolina je pač odročna in precej samosvoja pokrajina, nekje vmes med Kočevskim in Belo krajino, s katero jo povezuje podobna narodna noša, podoben dialekt in narodne pesmi. A prebivalci se imajo za Poljance in ne za Belokranjce. Kostelsko višje v dolini Kolpe je spet druga, samosvoja pokrajina.

Staro rivalstvo, med komaj 2 kilometra oddaljenima najpomembnejšima poljanskima krajema Predgradom in Starim trgom, je že kmalu po vojni pripeljalo do skoraj nerazumljive upravne delitve te majhne pokrajine. Z referendumom so se prebivalci nekaterih vasi odločili za upravno pripadnost h kočevski občini in imajo danes ljubljanske avtomobilske tablice. Drugi kraji, predvsem v vzhodnem delu, pa so se odločili za črnomaljsko občino in imajo novomeško avtomobilsko označbo. Tako sta oba kraja v Poljanski dolini postala sedeža krajevnih skupnosti, Predgrad v okviru občine Kočevje in Stari trg v okviru občine Črnomelj. Za popotnika je presenetljivo, ko se po cesti iz Kočevja proti Kolpi znajde naenkrat pred tablo »občina Črnomelj«, le nekaj kilometrov naprej pa je znova v občini Kočevje. Tudi v dolini Kolpe, pod obviselo kraško dolino, so zahodna naselja v občini Kočevje, vzhodna pa v črnomaljski.

Dolina Kolpe med Kostelskim, na eni, in Belo krajino, na drugi strani, je večinoma ozka soteska, s komaj kaj prostora za nekaj hiš ali zaselkov. Le na območju pod Poljansko dolino, kot omenjeno, se nekoliko razširi. Bistveno več je prostora na slovenski kot na hrvaški strani. In še ta majhen delček Slovenije se je odločil za pripadnost dvema različnima občinama? Taka delitev zagotovo ni najbolj v korist Poljanski dolini in njenim

ljudem.

Moj pokojni stric, sicer preprost človek, je bil izredno dober poznavalec pokrajine, krajevnih gospodarskih razmer, prometnih problemov, predvsem pa problemov zaposlovanja in s tem velikega izseljevanja in praznjenja celotne pokrajine. Imela sva dolge pogovore. Vodil me je do prijateljev, tudi zelo razgledanih in marsikatera njihovih pripovedi se je znašla v moji diplomski nalogi. Kljub temu sem obiskala veliko manjših, razloženih naselij »zgoraj« v Poljanski dolini in manjše zaselke spodaj na bregovih Kolpe. Stric mi je priskrbel neko staro kolo in mlajšega bratranca za spremstvo. Z njim sva prevozila vso to razmeroma majhno pokrajino. Le ob Kolpi, ker takrat še ni bilo ceste, ampak samo kolovoz, nisva mogla daleč navzgor. Tam se je začelo strogo varovano in zaprto območje. Na hrvaško stran nisem šla, čeprav je bilo tistih nekaj naselij zelo povezanih s slovensko stranjo. Takrat so se otroci od tam z brodom še vozili v šolo v Stari trg.

Letos sem presenečena in žalostna obstala pred praznino v Dolu ob Kolpi, kjer je nekoč stala spomeniško zavarovana, stara vrhhlevna hiša moje stare mame in drugega strica. Povedali so mi, da je trajalo skoraj 5 let, predno so hišo izbrisali iz seznama dediščine. Obnova iz kamenja in skal (brez ometa) zidane stavbe bi bila preveč draga. Zato se zanjo sorodniki niso odločili. To je bilo pred leti, ko še ni bilo tolikšnega turističnega zanimanja. Takih napol porušenih hiš je še zmeraj kar precej. Ni pa malo obnovljenih, ki le delno kažejo svoj nekdanji izvor. Tako se spreminja izgled skoraj vseh naselij.

Pozitivno je izdatno izboljšanje cestne infrastrukture. Ob tem se spom-

nim prvega in drugih mojih povojnih potovanj iz Kočevja v Poljane. Prvo je bilo z vozom, pozneje enkrat tedensko z avtobusom, po zaviti, slabi in ozki makadamski cesti skozi obsežne kočevske gozdove! Samo s pogledom nazaj se je mogoče zavedati velikih sprememb, ki so nastale v preteklih šestdesetih letih. Povečuje se tudi turistična ponudba, čeprav je še veliko možnosti, predvsem, če bomo to lepo dolino na jugu naše domovine bolj pogosto obiskovali.

Vabljeni na obisk in na ogled Poljanske doline ob Kolpi in koščka prelepe doline Kolpe pod njo!

Jelka-Eta (Kraškovic) Kunaver